

О. Г. Давиденко,
аспірант кафедри глобалістики, євроінтеграції та управління національною безпекою,
Національна академія державного управління при Президентові України, м. Київ

ДЕРЖАВНО-УПРАВЛІНСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ У СФЕРІ ПРОТИДІЇ ЗАГРОЗАМ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНІЙ СТАБІЛЬНОСТІ

O. Davydenko,
Post-graduate student of the Chair of Globalistics, European Integration and National Security Management,
National Academy for Public Administration under the President of Ukraine, city of Kyiv

STATE MANAGEMENT ACTIVITIES IN COUNTERACTING THE THREATS TO SOCIAL AND POLITICAL STABILITY

У статті розглянуто державно-управлінську діяльність у сфері протидії загрозам суспільно-політичній стабільності в межах організаційного підходу. Автором визначено структуру та функції комплексного механізму протидії загрозам суспільно-політичній стабільності.

Показано, що запропонована структурна схема комплексного механізму протидії загрозам суспільно-політичній стабільності дозволить у подальшому здійснити його змістовне наповнення з визначенням конкретних суб'єктів і об'єктів, функціонально-організаційної структури, нормативно-правового і ресурсного забезпечення, інструментів державного реагування на загрози суспільно-політичній стабільності, а також уникнути суперечностей та дублювання, які сьогодні мають місце у вітчизняній практиці державного управління у цій специфічній сфері.

The article deals with state management activities in the field of combating threats to social and political stability within organizational approach. The author defines the structure and functions of integrated mechanisms of counteracting the threats to social and political stability.

It is shown that the proposed structure pattern of a comprehensive mechanism for countering the threats to social and political stability will provide the possibility for its meaningful further development, defining specific subjects and objects, functional and organizational structure, legal and resource support, tools of the state response to the threats to social and political stability and, at the same time, avoidance of duplications and contradictions that are now taking place in the national practice of the public management in this specific field.

Ключові слова: національна безпека, суспільно-політична стабільність, профілактика та протидія загрозам суспільно-політичній стабільності, державне управління системою профілактики та протидії загрозам суспільно-політичній стабільності, комплексний механізм протидії загрозам суспільно-політичній стабільності.

Key words: national security, social and political stability, prevention and countering the threats to social and political stability, state management of the system of prevention and combating threats to social and political stability, a comprehensive mechanism for countering the threats to social and political stability.

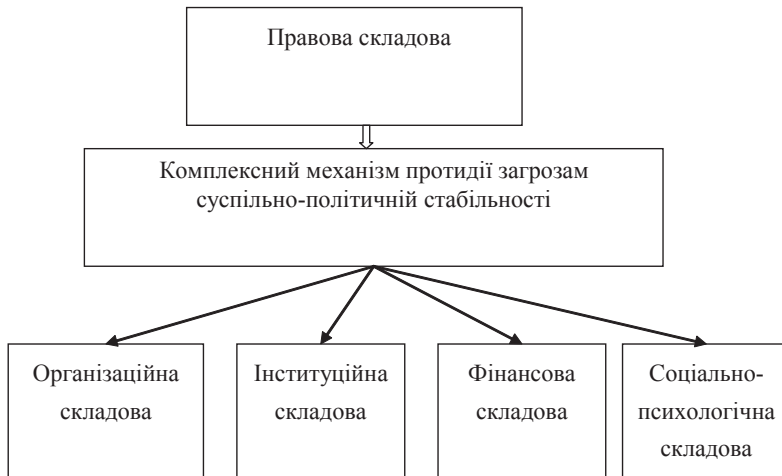
ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

У Стратегії національної безпеки України зазначено про необхідність створення ефективного механізму реагування на кризові ситуації, що загрожують національній безпеці [1].

Ця обставина і визначає зв'язок загальної проблеми з найбільш важливими науковими та практичними завданнями дослідження проблем теорії та практики державного управління системою профілактики та протидії загрозам суспільно-політичній стабільності Украї-

ни. Адже недосконалість правового, інституційного та науково-методичного забезпечення національної безпеки гальмує не лише створення ефективного державного механізму реагування на загрози національним інтересам, а й успішну реалізацію стратегії реформ "Україна — 2020" [2].

На підставі аналізу актуальних досліджень і наукових публікацій можна зробити висновок про те, що проблеми державного управління національною безпекою, й зокрема, системою профілактики та протидії загро-

Рис. 1. Структурна схема комплексного механізму протидії загрозам суспільно-політичній стабільності

зам суспільно-політичній стабільності України досліджувалась у працях вітчизняних науковців, зокрема Г. Ситника [3], М. Шевченка [4—7] та ін. У роботах вказаних авторів проведено аналіз теоретичних і прикладних аспектів державного управління системою профілактики та протидії загрозам суспільно-політичній стабільності України, наведено окремі практичні рекомендації, які при їх комплексному втіленні дозволили б підвищити ефективність вказаної системи.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, формулювання цілей статті. Незважаючи на значний науковий доробок вітчизняних дослідників державно-управлінських проблем забезпечення суспільно-політичній стабільності, маємо констатувати, що сьогодні ще обмаль праць в яких би розглядалися питання удосконалення структури та функцій системи профілактики та протидії загрозам суспільно-політичній стабільності України на сучасному етапі державного будівництва.

Саме тому мета статті полягає у розгляді державно-управлінської діяльності у сфері протидії загрозам суспільно-політичній стабільності в межах організаційного підходу.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

У науковому дискурсі в залежності від стадії формування та реалізації загроз суспільно-політичній стабільності виокремлюють такі види управлінської діяльності, як профілактика та протидія [8—10].

Під профілактикою розуміють процес впливу силами і засобами системи забезпечення національної безпеки на причини, що породжують загрози суспільно-політичній стабільності, а також на умови, що сприяють їх виникненню та реалізації.

Видами протидії загрозам суспільно-політичній стабільності є:

- попередження, під яким розуміють вплив на процес підготовки до реалізації загрози суспільно-політичній стабільності з боку її джерела або носія;

- припинення під яким розуміють безпосередній вплив на процес дестабілізації суспільно-політичної ситуації;

- локалізація, під якою розуміють процес усунення силами і засобами системи забезпечення національної безпеки шкідливих наслідків дестабілізації суспільно-політичної ситуації або зведення їх до мінімального рівня.

Визначення сутності складових комплексного механізму протидії загрозам суспільно-політичній стабільності доцільно здійснювати з позицій організаційного підходу. На думку, професора Ситника Г.П. "...використання організаційного підходу має вирішальне значення для наукового пояснення багатьох дискусійних питань і передусім для встановлення сутності інститутів національної безпеки, виведення з логіки наукового аналізу дефініції соціально-правового інституту системи забезпечення національної безпеки. Окрім того, організаційний підхід передбачає розмежування організації структури системи національної безпеки та організації процесів взаємодії її складових. Цей підхід дає змогу також зрозуміти, чому і як набувається статус суб'єктів забезпечення національної безпеки" [3].

Комплексний механізм протидії загрозам суспільно-політичній стабільності мусить бути побудований як відносно самостійна підсистема системи профілактики та протидії загрозам суспільно-політичній стабільності. Тобто необхідно визначити його структуру, встановити взаємозв'язок між елементами, проаналізувати їх функції. Це дозволяє розробити його як результативний спосіб пізнання реальної дійсності і науково обгрунтованого державного впливу на суспільно-політичні процеси.

На основі теоретико-методологічних засад визначення та функціонування механізмів державного управління, логіки формування взаємозв'язку ключових дефініцій державного управління національною безпекою [3; 4—7; 11], визначимо основні складові комплексного механізму протидії загрозам суспільно-політичній стабільності.

Комплексний механізм протидії загрозам суспільно-політичній стабільності має декілька основних складових, що представляють собою окремі механізми, об'єднані в систему правових, інституційних, організаційних, фінансових та соціально-психологічних засобів, які повинні використовуватись у комплексі (рис. 1).

Правова складова (правовий механізм) формується, виходячи з того, що на створення та розвиток нормативно-правової бази державного реагування на загрози суспільно-політичній стабільності, безумовно, здійснюють вплив різноманітні чинники, серед яких такі: особливості вихідного правового поля та розвитку державності суверенної України; особливості стану суспільно-політичної та економічної систем України; розширення міжнародної співпраці у сфері забезпечення безпеки України тощо.

Правові засади у сфері протидії загрозам суспільно-політичній стабільності встановлюють такі норми і правила: суб'єктів державного реагування на загрози національним інтересам, їх статус, функції і компетен-

цію (предмет державно-управлінського впливу, права та обов'язки, форми і методи діяльності), структуру і характер взаємовідносин; порядок формулювання мети, цілей та завдань державного реагування на загрози національним інтересам; принципи побудови та функціонування державно-управлінських інститутів; форми, умови, порядок виникнення, зміни та припинення відносин між суб'єктами та об'єктами державного реагування на загрози національним інтересам; сукупність правових інструментів для гарантування реалізації суб'єктами державної політики національної безпеки національних інтересів; правові засоби, які визначають юридичні технології: заборони, терміни, процедури та ін.; методи адміністрування та засоби впливу тощо.

Правові норми не лише визначають цілі та завдання органів державного управління, що опікуються питаннями національної безпеки, їх компетенцію, принципи побудови та функціонування, а й регламентують відносини в межах організаційної структури як самої системи, так і її окремих елементів; визначають організаційно-правові форми та методи діяльності зазначених органів державного управління. Правові норми, регламентуючи всі відносини, що виникають у ході формування та реалізації державної політики національної безпеки, визначають тим самим, правове середовище та правовий інструментарій діяльності системи органів державного управління, а також інших суб'єктів, які залучаються у даний процес.

Відзначимо, що основними властивостями правового механізму є його зв'язок з конкретною ціллю та системна природа, що передбачає не автоматичне об'єднання нормативно-правових актів стосовно обраної сфери державного реагування (у даному випадку — протидії загрозам суспільно-політичної стабільності), а їх організовану і взаємопов'язану сукупність, спроможну забезпечити досягнення поставленої мети шляхом законної реалізації суб'єктами національних інтересів.

Інституційний механізм охоплює діяльність інституціональних елементів, які представляють суб'єктів державної політики національної безпеки відмінного статусу з різним призначенням та роллю у процесах її реалізації: суб'єкти державного управління — Президент України, органи виконавчої влади (вищого, центрального і регіонального рівнів) та уповноважені органи з питань політики національної безпеки; прокуратура України та суди загальної юрисдикції; органи та посадові особи місцевого самоврядування (місцеві ради та їх виконавчі органи, інститут голів територіальних громад); недержавні організації (суспільно-політичні групи, партії, громадські організації та інші об'єднання громадян).

Організаційний компонент комплексного механізму протидії загрозам суспільно-політичної стабільності покликаний забезпечити функціонування інституцій (суб'єктів) державної політики національної безпеки, тобто є сукупністю правил і процедур щодо: організації виконання органами виконавчої влади Стратегії національної безпеки України; організації ідентифікації (оцінки), моніторингу та прогнозування загроз суспільно-політичної стабільності; організації програмно-цільового планування, розподілу та використання ресурсів системи забезпечення національної безпеки для виконан-

ня завдань протидії загрозам суспільно-політичної стабільності; організації виконання функціональних завдань та координації дій між державними інститутами, що забезпечують безпеку на рівні заходів та адміністративно-правових режимів (попередження збройного нападу, охорона кордонів, митний контроль, охорона державної таємниці та ін.); організації виконання функціональних завдань підрозділами МВС та спецслужбами, що мають право на оперативно-розшукову діяльність; організації виконання функціональних завдань державною системою попередження і ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій; організації виконання функціональних завдань системою державних (недержавних) наукових центрів та вищих навчальних закладів, що здійснюють підготовку фахівців для відповідних структур; координації дій між державою та неформальними об'єднаннями громадян (політичними партіями, громадськими рухами, соціальними верствами та етнічними угрупованнями) в ситуації дестабілізації суспільно-політичної системи; організації консультування і громадського обговорення проектів документів щодо реалізації державного реагування на загрози суспільно-політичній стабільності, моніторингу їх виконання, наданням і збиранням відповідної інформації, здійснення демократичного цивільного контролю над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави; організації інформаційного супроводження державного реагування на загрози суспільно-політичній стабільності; організації контролю реалізації заходів протидії загрозам суспільно-політичній стабільності.

Фінансова складова комплексного механізму протидії загрозам суспільно-політичній має на меті створення умов для залучення грошових ресурсів для реалізації завдань державного реагування шляхом формування системи багатоканального фінансування. Вона включає сукупність дій та заходів за трьома напрямками: перший — класифікація проблем забезпечення суспільно-політичної стабільності за сферами: економічна сфера, соціальна сфера, військова сфера та ін.; другий — здійснення фінансування підсистеми протидії загрозам суспільно-політичній стабільності в умовах криз, надзвичайних ситуацій тощо; третій — безпосередня фінансова підтримка суспільно-політичної стабільності, яка може надаватися за різних умов та у багатоманітних формах.

Соціально-психологічна складова комплексного механізму протидії загрозам суспільно-політичній стабільності має на меті створення умов для соціальної взаємодії, яка поляризується загальносуспільною позицією стосовно важливості проблем забезпечення національної безпеки. Вона включає сукупність дій та заходів за двома напрямками: перший — створення умов для рефлексії проблематики суспільно-політичної стабільності у суспільстві в контексті забезпечення національної безпеки; другий — створення умов для готовності суспільства щодо підтримки офіційно визначеного курсу державної політики національної безпеки з питань забезпечення суспільно-політичної стабільності.

При цьому реалізація вищезазначених та інших заходів має відбуватись шляхом розробки та виконання конкретних програм за видами та напрямками державної політики національної безпеки у відповідності до цілей,

сформульованих у Законі України "Про основи національної безпеки України" [12] на перспективу, та згідно з пріоритетами, визначених у Стратегії національної безпеки України [1].

Аналіз суб'єктів державної політики національної безпеки свідчить, що їх місце в інституційному механізмі визначається перш за все функціями, а саме: функцією формування або функцією реалізації державної політики національної безпеки.

Основними функціями, що характеризують комплексний механізм протидії загрозам суспільно-політичній стабільності як соціальної системи і сприяють підвищенню ефективності безпеки в суспільстві є:

1) функція ідентифікації, моніторингу загроз суспільно-політичній стабільності та соціального прогнозування безпеки в суспільстві. Загальноприйнятими й практично обов'язковими вимогами до будь-якого моніторингу є наступні: репрезентативність або показність моніторингу, надійність та валідність моніторингу;

2) функція реалізації протидії загрозам суспільно-політичній стабільності. Протидія загрозам суспільно-політичній стабільності — це вплив органів державної влади на події, явища, процеси інші чинники, які породжують суспільно-політичну нестабільність. Локалізація, нейтралізація (зниження рівня) загрози, запобігання загостренню конфлікту, передбачає систему заходів, зокрема політичних, дипломатичних, економічних та інших;

3) функція організації забезпечення функціонування інституцій (суб'єктів) протидії загрозам суспільно-політичній стабільності. Реалізація цієї функції передбачає створення та підтримку в готовності сил і засобів системи забезпечення національної безпеки, управління ними в повсякденних умовах та в надзвичайних ситуаціях, здійснення системи заходів по відновленню нормального функціонування об'єктів безпеки в регіонах, що постраждали в результаті надзвичайних ситуацій різного типу;

4) функція координації зусиль інституцій (суб'єктів) протидії загрозам суспільно-політичній стабільності;

5) функція контролю над діяльністю інституцій (суб'єктів) протидії загрозам суспільно-політичній стабільності.

Ці функції реалізуються відповідними державними органами і посадовими особами.

ВИСНОВКИ

1. У залежності від стадії формування та реалізації загроз суспільно-політичній стабільності виокремлюють такі види управлінської діяльності як профілактика та протидія, яка в свою чергу передбачає: попередження, припинення та локалізацію дії загроз.

2. Комплексний механізм протидії загрозам суспільно-політичній стабільності є складовою системи профілактики та протидії загрозам суспільно-політичній стабільності України і включає такі елементи: суб'єкт управління — орган державної влади, що здійснює розробку та реалізацію державної політики у сфері забезпечення суспільно-політичної стабільності; об'єкт управління — суспільно-політична стабільність; державно-управлінську діяльність — організацію спеціальних відносин, що забезпечує прямі та зворотні зв'язки між суб'єктом та об'єктом управління.

Структурна схема комплексного механізму протидії загрозам суспільно-політичній стабільності включає в себе окремі механізми, об'єднані в систему правових, інституційних, організаційних, фінансових та соціально-психологічних засобів, які повинні використовуватись у комплексі.

3. Основними функціями комплексного механізму протидії загрозам суспільно-політичній стабільності є: функція ідентифікації, моніторингу загроз суспільно-політичній стабільності та соціального прогнозування безпеки в суспільстві; функція реалізації протидії загрозам суспільно-політичній стабільності; функція організації забезпечення функціонування інституцій (суб'єктів) протидії загрозам суспільно-політичній стабільності; функція координації зусиль інституцій (суб'єктів) протидії загрозам суспільно-політичній стабільності; функція контролю над діяльністю інституцій (суб'єктів) протидії загрозам суспільно-політичній стабільності.

4. Запропонована структурна схема комплексного механізму протидії загрозам суспільно-політичній стабільності дозволить у подальшому здійснити його змістовне наповнення з визначенням конкретних суб'єктів і об'єктів, функціонально-організаційної структури, нормативно-правового і ресурсного забезпечення, інструментів протидії загрозам суспільно-політичній стабільності, а також уникнути суперечностей та дублювання, які сьогодні мають місце у вітчизняній практиці забезпечення суспільно-політичної стабільності.

Перспективним напрямом подальших досліджень вбачається у розгяді державно-управлінської діяльності у сфері профілактики загроз суспільно-політичній стабільності.

Література:

1. Указ Президента України "Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 року "Про Стратегію національної безпеки України" від 26.05.2015 № 287/2015 [Електронний ресурс] / Офіційне інтернет-представництво Президента України. — Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/documents/2872015-19070>

2. Указ Президента України "Про Стратегію сталого розвитку "Україна — 2020" від 12.01.2015 № 5/2015 [Електронний ресурс] / Офіційне інтернет-представництво Президента України. — Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/documents/52015-18245>

3. Ситник Г.П. Інституційно-цивілізаційна парадигма дослідження проблем та державно-управлінських аспектів забезпечення національної безпеки / Г.П. Ситник [Електронний ресурс] — Режим доступу: http://dsaua.org/index.php?option=com_content&view=article&id=144%3A2011-06-06-10-33-20&catid=38%3A2010-09-14-11-22-47&Itemid=71&lang=en

4. Шевченко М.М. Методика системно-комплексного дослідження державного управління забезпеченням національної безпеки / М.М. Шевченко // Вісник Національної академії оборони України. — 2010. — № 4. С. 235—240.

5. Шевченко М.М. Структура і соціальне призначення державного регулювання безпеки "людини — суспільства — держави" в сучасному соціумі / М.М. Шев-

ченко, В.В. Єфімова // Матеріали XXI науково-практичної конференції "Особистість, суспільство, держава: розуміння свободи і відповідальності". — К.: Видав. центр "ННУКіМ", 2012. — С. 213—215.

6. Шевченко М.М. Державна політика національної безпеки України та механізми її реалізації / М.М. Шевченко // Національні інтереси України: ступінь реалізації та загрози: матеріали круглого столу (Київ, 27 листопада 2013 р.): у 2 частинах / за ред. Г.П. Ситника, Л.М. Шипілової. — К.: НАДУ, 2013. Ч.2. — С. 38—47.

7. Шевченко М.М. Особливості адаптивної та консервативної моделей протидії загрозам суспільно-політичній стабільності / М.М. Шевченко // Державне реагування на загрози національним інтересам України: актуальні проблеми та шляхи їх розв'язання: матеріали круглого столу (Київ, 19 лютого 2014 р.) / За ред. К.О. Ващенко, Г.П. Ситника. — К.: НАДУ, 2014. — С.88—91.

8. Амиров Р.З. Военно-силовое обеспечение внутренней безопасности: из опыта некоторых зарубежных государств // ЕвразЮж. — 2008. — № 2 (4). — Военное право [Электрон. ресурс] — Режим доступа: http://www.eurasialaw.ru/index.php?option=com_content&view=article&id=3606&Itemid=557

9. Кацуба Ю.И. Система обеспечения внутренней безопасности Соединенного Королевства Великобритании и Северной Ирландии: автореф. дис. канд. юр. наук: 12.00.14 / Ю.И. Кацуба. ФГКУ "Всероссийский научно-исследовательский институт Министерства внутренних дел Российской Федерации". — Москва, 2012. — 27 с.

10. Факторы и акторы дестабилизации: опыт прошлого и современность / Авторский коллектив: А.И. Байгушкин, Н.В. Загладин. Отв. ред. В.И. Катагорова. — М.: ИМЭМО РАН, 2011. — 121 с.

11. Абрамов В.И. Механизмы обеспечения национальной безопасности / В.И. Абрамов // Государственное управление в сфере национальной безопасности: словарь-справочник / состав.: Г.П. Ситник, В.И. Абрамов, В.Ф. Смолянюк и др.; под общ. редакцией Г.П. Ситника. — К.: НАДУ, 2012. — С. 200—204.

12. Закон України "Про основи національної безпеки України" від 19.06.2003 р. № 964-IV (зі змінами і доп.) // Відомості Верховної Ради (ВВР). — 2003. — № 39. — Ст. 351 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/964-15>

References:

1. The President of Ukraine (2015), Decree of the President of Ukraine "On the decision of the National Security and Defense Council of Ukraine on May 6, 2015 "On National Security Strategy of Ukraine", available at: <http://www.president.gov.ua/documents/2872015-19070> (Accessed 7 September 2015).

2. The President of Ukraine (2015), Decree of the President of Ukraine "On the Strategy for Sustainable Development "Ukraine — 2020", available at: <http://www.president.gov.ua/documents/52015-18245> (Accessed 7 September 2015).

3. Association of Development and Security (2010), "Institutional and civilizational paradigm of research of the problems and state management aspects of national

security maintenance", available at: http://dsaua.org/index.php?option=com_content&view=article&id=144%3A2011-06-06-10-33-20&catid=38%3A2010-09-14-11-22-47&Itemid=71&lang=en (Accessed 7 September 2015).

4. Shevchenko, M.M. (2010), "Methods systemic and complex research of public administration national security", *Visnyk Natsional'noyi akademiyi oborony Ukrainy*, vol. 4, pp. 235—240.

5. Shevchenko, M.M. (2012), "Structure and social importance of state regulation of human security, society and the state in modern society", *Materialy XXI naukovo-praktychnoyi konferentsiyi [Materials XXI scientific and practical conference]*, XXI Naukovo-praktychna konferentsiya "Osobystist', suspil'stvo, derzhava: rozumynnya svobody i vidpovidal'nosti [XXI Scientific Conference "Person, society, state: understanding freedom and responsibility"]", National Academy of Management, Kyiv, Ukraine, pp. 213—215.

6. Shevchenko, M.M. (2013), "State policy of national security of Ukraine an implementation mechanism", *Materialy kruhloho stolu [Materials of Round Table]*, *Kruhlyy stil na temu "Derzhavne reahuvannya na zahrozy natsional'nym interesam Ukrainy: aktual'ni problemy ta shlyakhy yikh rozv'yazannya"* [Roundtable on "Government response to the threat of national interests of Ukraine: current problems and solutions"], NADU, Kyiv, Ukraine, November 27, 2013, pp. 38—47.

7. Shevchenko, M.M. (2014), "Features adaptive and conservative models counter threats of social and political stability", *Materialy kruhloho stolu [Materials of Round Table]*, *Kruhlyy stil na temu "Derzhavne reahuvannya na zahrozy natsional'nym interesam Ukrainy: aktual'ni problemy ta shlyakhy yikh rozv'yazannya"* [State reaction to the threat of national interests of Ukraine: current problems and their solutions], NADU, Kyiv, Ukraine, February 19, 2014, pp. 88—91.

8. Amirov, R.Z. (2008), "The military ensuring internal security of the state: the experience of some foreign countries", *Yevraziyskiy yuridicheskiy zhurnal [Online]*, vol. 2, no. 4, available at: http://www.eurasialaw.ru/index.php?option=com_content&view=article&id=3606&Itemid=557 (Accessed 7 September 2015).

9. Katsuba, Y.I. (2012), "The system of internal security of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland", Abstract of Ph.D. dissertation, Administrative law, financial law, information law, Russian Federal Research Institute of the Ministry of Internal Affairs of the Russian Federation, Moscow, Russia.

10. Baygushkin, A.I. and Zagladin, N.V. (2011), *Faktory i aktory destabilizatsii: opyt proshlogo i sovremennost' [Factors and actors destabilization: the experience of the past and the present]*, IMEMO RAN, Moscow, Russia.

11. Sytnik, G.P. Abramov, V.I. Smolyanyuk, V.F. (2012), *Gosudarstvennoye upravleniye v sfere natsional'noy bezopasnosti: slovar'-spravochnik [State administration in the sphere of national security: Glossary]*, NADU, Kyiv, Ukraine, pp. 200—204.

12. The Verkhovna Rada of Ukraine (2003), *The Law of Ukraine "On National Security of Ukraine"*, available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/964-15> (Accessed 7 September 2015).

Стаття надійшла до редакції 08.09.2015 р.